

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 2003-2004

1 december 2003

VOORSTEL VAN DECREET

– van de heer André-Emiel Bogaert –

**houdende wijziging van de gemeentekieswet, gecoördineerd op 4 augustus 1932,
met het oog op de afschaffing van de stemplicht**

TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

Het Lambertmontakkoord, wettelijk vertaald in de bijzondere wet van 13 juli 2001 houdende overdracht van diverse bevoegdheden aan gewesten en gemeenschappen, houdt onder meer in dat Vlaanderen de volledige bevoegdheid krijgt inzake de gemeente- en provincieraadsverkiezingen.

Dit voorstel van decreet heeft tot doel de verplichting om te stemmen bij gemeenteraadsverkiezingen, de zogenaamde opkomst- en stemplicht, om te zetten in een stemrecht. Dat kan gebeuren door een eenvoudige wijziging van artikel 62 van de gecoördineerde gemeentekieswet. Het huidige artikel 62 van de gemeentekieswet, gecoördineerd op 4 augustus 1932, stelt :

"Deelneming aan de stemming is verplicht.

De bepalingen van de artikelen 207 tot 210 van het Kieswetboek betreffende de sanctie op de stemplicht zijn mede van toepassing op de gemeenteraadsverkiezingen.

De bepalingen van artikel 210 van dat wetboek, voor zover zij de herhaling van een niet gewettigd verzuim van de stemplicht betreffen, vinden alleen toepassing wanneer de verkiezingen van dezelfde aard zijn."

De indiener van dit voorstel van decreet is echter principieel van mening dat stemplicht indruist tegen het basisprincipe van een democratie. Dat is immers de staatsvorm waarbij het volk zichzelf regeert en vrijelijk zijn meningen en wensen kan uiten. De democratie moet er wel voor zorgen dat deelname aan het bestuur voor iedere burger toegankelijk en bereikbaar wordt en dat die burger dus een reëel recht krijgt op medezeggenschap, maar het is in strijd met het voormelde vrijheidsprincipe, fundament van elke democratie, wanneer de burger, tegen zijn wil in en onder dreiging van sancties, toch verplicht wordt om te participeren aan het politieke bestel. Het vrijheidsprincipe waarborgt niet enkel het recht om deel te nemen, maar ook het recht om niet deel te nemen.

Daarom stelt dit voorstel voor om de stemplicht te vervangen door stemrecht.

Door de invoering van het basisdemocratische principe van stemrecht, in plaats van de bestaande stemplicht, dat eigenlijk een opkomstplicht en een

verplichting om deel te nemen aan de stemverrichtingen inhoudt, wil de indiener definitief een aantal onrechtvaardigheden en discriminaties uit de wereld helpen bij de organisatie van gemeenteraadsverkiezingen.

Vooreerst staat het buiten kijf dat omzeggens alle westerse democratieën – die van de Europese Unie op kop – een reëel stemrecht kennen. In Europa kennen, behalve België, alleen Luxemburg (dat België in alles volgt), Griekenland (sinds nog niet zo lange tijd een echte democratie) en Oostenrijk (daar gaat het blijkbaar om een historische vergetelheid) nog een werkelijke stemplicht.

Vervolgens staat het eveneens buiten kijf dat het toekennen van een reëel stemrecht aan de burgers een basis- en rechtsprincipe is van democratie. Het werpt onder meer een dam op tegen de partitatie die ons democratische bestel steeds meer uitholt. Geen enkele grondwet kent politieke partijen, maar alleen burgers en gekozenen. Het zijn precies de meest traditionele politieke partijen die een ondemocratisch stemplichtprincipe in stand willen houden.

Bovendien dreigt de federale wetgever een ongelijkheid tussen kiezers te creëren door de invoering van gemeentelijk stemrecht voor niet-EU-onderdanen, terwijl Belgen – Vlamingen inbegrepen – nog steeds aan de stemplicht onderworpen zijn en blijven. Daardoor krijgen niet-EU-onderdanen inzake lokale verkiezingen enkel rechten, terwijl Belgen niet alleen rechten maar ook plichten hebben.

Daarenboven heeft de federale wetgever al op 27 januari 1999, op verzoek van Europa, een ongelijkheid ingevoerd door artikel 1bis aan de gemeentekieswet toe te voegen. Daardoor krijgen EU-onderdanen het recht om deel te nemen aan de gemeenteraadsverkiezingen (via het recht – niet de plicht – om zich als belangstellende kiezer te laten registreren), terwijl de Belgen en dus ook de Vlamingen nog steeds verplicht worden om aan die verkiezingen actief deel te nemen.

Naast het wegwerken van deze duidelijke en ondemocratische ongelijkheid, zoals hierboven uiteengezet, is de hoofdrede tot het invoeren van stemrecht het bewezen feit dat burgers in dit systeem meer geëngageerd naar de stembus gaan. De overheid, het onderwijs en vooral de politieke partijen zullen eindelijk en terecht veel meer aandacht moeten besteden aan het voorlichten van de burgers omtrent de politiek-maatschappelijke stromingen in de samenleving en de respectieve partijpro-

gramma's, om de burgers te overtuigen met kennis van zaken te gaan stemmen.

Het stemrecht creëert op zich ook geen enkel onderscheid tussen de burgers : er zijn geen burgers met ('have's') en burgers zonder een stem ('have not's'). Iedereen heeft dezelfde rechten en kan ook op elk ogenblik en op basis van eigen inzichten, waarden, belangen, enzovoort, zijn mening veranderen omtrent het gebruik van zijn stemrecht.

Behalve de hierboven formeel opgesomde argumenten, zijn de voordelen van de invoering van het stemrecht legio :

- het aantal blanco en ongeldige stemmen zal substantieel dalen ;
- in omzeggens alle westerse landen is het systeem van stemplicht al lang afgeschaft en vervangen door een stemrecht. Uit de ervaring daarmee blijkt dat dat er niet per definitie toe leidt dat burgers niet meer naar de stembus gaan ; integendeel. Bovendien beleven de burgers de verkiezingen veel bewuster en voelen ze er zich veel meer bij betrokken, wat de democratie in het algemeen en de politiek in het bijzonder ten goede komt ;
- Vlaanderen voegt zich als belangrijke Europese regio en als deelstaat bij de lange rij van democratieën die de vrijheid om te stemmen hoog in het vaandel voeren.

André-Emiel BOGAERT

VOORSTEL VAN DECREET

Artikel 1

Dit decreet regelt een gewestaangelegenheid.

Artikel 2

In de gemeentekieswet, gecoördineerd op 4 augustus 1932, wordt het opschrift van titel IV vervangen door wat volgt :

“Stemrecht en straffen.”.

Artikel 3

Artikel 62 van dezelfde wet, gewijzigd bij de wet van 16 juli 1993, wordt vervangen door wat volgt :

“Artikel 62

Deelneming aan de stemming is niet verplicht.”.

Artikel 4

In titel VII van dezelfde wet, toegevoegd bij de wet van 19 maart 1999, wordt hoofdstuk IV, bestaande uit artikel 112, vervangen door wat volgt :

“HOOFDSTUK IV

Stemrecht en straffen

Artikel 112

Artikelen 62 en 64 zijn van overeenkomstige toepassing op de verkiezingen voor de districtsraden, met dien verstande dat telkens “gemeenteraadsverkiezingen” vervangen wordt door “districtsraadsverkiezingen” en “gemeente” door “district”.’.

André-Emiel BOGAERT
